

Szczecin, 6 grudnia 2022

dr hab. n. med. Aleksandra Kładna
Kierownik
Zakładu Historii Medycyny i Etyki Lekarskiej PUM
70-204 Szczecin, ul. Rybacka 1
tel.: 091 480-08-21
e-mail: zhmel@pum.edu.pl

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Dariusza Czekana

pt. „Jakość życia i ryzyko zachowań zdrowotnych w populacji osób niedostosowanych społecznie”

Promotor rozprawy: dr hab. Aleksander Barinow-Wojewódzki

Recenzent od 35 lat zajmuje się promocją zdrowia i kwestiami społecznymi. Ponadto jest specjalistą w dwóch dziedzinach medycyny: medycyny paliatywnej oraz dermatologii i wenerologii, ukończył podyplomowe studium z prawa medycznego, bioetyki i socjologii medycyny w Uniwersytecie Warszawskim Wydział Prawa i Administracji.

Pragnę zaznaczyć, że poddam ocenie problematykę związaną z moim przygotowaniem zawodowym zgodnie z „Dobrymi praktykami w procedurach recenzyjnych w nauce”, Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa 2011.

Wstępne, pobieżne zapoznanie się z dysertacją doktorską mgr Dariusza Czekana, jej „przewertowanie” szczególnie źródeł, bibliografii, przypisów, jako że recenzent zajmujący się od 37 lat historią medycyny z reguły zaczyna w ten sposób analizowanie prac, pozwala na akcesję do napisania recenzji, ponieważ Autor pracy nie jest lekarzem ani pracownikiem naukowym, a zagadnienia poruszane w dysertacji są przedmiotem badań naukowych wielu dziedzin, jak: medycyna, etyka, prawo (w tym karne), socjologia, psychologia, pedagogika, rehabilitacja, politologia itp. Predylekcja kandydata tą tematyką o walorze interdyscyplinarnym świadczą o Jego wszechstronnej wiedzy.

Szczecin, 6 grudnia 2022

Podjęty przez Doktoranta temat badań jest bardzo aktualny, bardzo ważny i wyjątkowo trudny z uwagi na dużą dynamikę zmian zachodzących w systemach penitencjarnych w państwach Unii Europejskiej i na świecie, gdzie główny nacisk kładzie się na zasady humanitaryzmu opartego o wartości ogólnoludzkie, jak: szacunek dla człowieka, szacunek dla Jego godności i troska o Jego dobro wyrażone w dokumentach międzynarodowych: Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Europejskie Reguły Więzienne, Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, Reguły Minimalne itp.

Należy tutaj dodać, że pierwsze postulaty poprawy jakości życia dla osób niedostosowanych społecznie na zasadach humanitaryzmu pojawiają się w Polsce dopiero po reformach więziennictwa w 1989 roku.

Z kolei na gruncie globalnym – amerykańskim – ten problem jest poruszany już od XVIII wieku (K. Wala, 2015), gdzie poglądy i postulaty religijne kwaków (L. Rabinowicz, 1933) przyczyniają się do poprawy jakości życia osób przebywających w warunkach penitencjarnych.

Rozprawa jest wydrukiem komputerowym, liczącym 171 stron i podzielona na 13 części.

Cel pracy Doktorant ujął w problemy badawcze i hipotezy badawcze. Jest sformułowany jasno i przejrzysto (str. 63), cytując: „ocena występowania sytuacji zdrowotnej osób przebywających w warunkach penitencjarnych ze szczególnym uwzględnieniem współwystępowania zespołu zależności od substancji psychoaktywnych i wpływ tych zachowań na jakość życia wśród osób przebywających w warunkach penitencjarnych..”.

We wstępie Autor dobrze wprowadza czytelnika w problematykę, którą opisuje w swojej rozprawie. W technice pisania prac naukowych, podaje się, że konstrukcja wstępu powinna być na kształt odwróconej piramidy (Weiner, 2005). Autor pracy taką konstrukcję wstępu spełnia, bo wykonał staranną selekcję zamieszczając takie informacje, które mają istotny związek z opisywaną tematyką, wyszedł od informacji ogólnych i zawężając temat doszedł do celowości podjętych badań, które zmierzyły ku końcowym wnioskom.

Należy dodać, że nie ma w chwili obecnej opracowania (luka naukowa) w piśmiennictwie polskim analizującego temat jakości życia a zachowania zdrowotne w systemie penitencjarnym. Dysertacja znakomicie tę lukę wypełnia a treść rozdziałów od # 4 do 9 jest dowodem, że Doktorant w pełni zrealizował postawione sobie zadania.

Szczecin, 6 grudnia 2022

Źródłem dla generalizacji problemu była dostępna literatura polsko i anglojęzyczna (123 pozycje), dobrana prawidłowo.

Zastosowana metodyka badań jest właściwa, aktualna u dobrze opisana. Analiza wyników badań została przeprowadzona o najnowsze materiały źródłowe i z zastosowaniem właściwych metod. Wyniki badań zostały dobrze przedstawione i udokumentowane. Rozprawa kończy się 5 wnioskami, które stanowią odpowiedź na postawiony cel pracy i znajdują uzasadnienie w wynikach przeprowadzonych badań.

Należy wskazać, że żadne dzieło naukowe, literackie i artystyczne nie jest wolne od potknięć i od krytycznego spojrzenia czytelnika, czy też widza. Każdy przykłada swoją miarę do oceny dzieła, a miara ta jest niejednolita.

Mając na uwadze prawa Murphy'ego zdarza się coś przeoczyć, coś co zostanie odkryte niestety dopiero w obłożonej pracy i jest na tyle istotne, że nie można nad tym przejść do porządku dziennego (Weiner, 2005).

Trudno, aby w tak obszernej, trudnej pracy nie znaleźć pewnych usterek. Recenzent nie ma uwag co do treści pracy, natomiast wnosi uwagi do zastosowania aparatu przypisów (168), który kłóci się z zasadami metodologii. Nie są to poważne uchybienia merytoryczne, tym bardziej, że powtórzenia przypisów, czy też pełne opisy bibliograficzne, np. przypisy ^{49, 50, 51, 61, 62, 63, 66, 67} nie są błędem. Korzysta się z nich w pracach naukowych dla wzbogacenia, rozszerzenia, uzupełnienia omawianej problematyki, dla podniesienia precyzji przekazanej informacji. Warto jednak w tych przypisach zastosować następującą terminologię:

- tamże (łac. *ibidem*), gdy Autor odnosi się do dzieła wymienionego bezpośrednio w poprzedzającym go przypisie.
- dz. cyt. (łac. *op. cit.*), gdy Autor odnosi się do dzieła już przywołanego – w tej sytuacji należy powtórzyć – najczęściej nazwisko autora i początkowych słów tytułu, zakończonych wielokropkiem.
- Tenże, też (łac. *idem, eadem*), gdy w jednym przypisie wymienia się bezpośrednio po sobie kilka publikacji tego samego twórcy.
- Opisy bibliograficzne dokumentu elektronicznego z datą, miesiącem, rokiem dostępu itp.

Szczecin, 6 grudnia 2022

Wyżej przedstawione uwagi nie podważają ogromnego wkładu Doktoranta w opracowanie tematu.

Bogata baza źródłowa czyni pracę wiarygodną, a potknięcia natury głównie formalnej są tutaj mniej istotne.

Z obowiązku recenzenta muszę zwrócić uwagę Autorowi na brak zgody Komisji Bioetycznej na przeprowadzenie badań u osób przebywających w warunkach penitencjarnych. Badania prowadzone przy użyciu metody sondażu diagnostycznego, przy użyciu standaryzowanych narzędzi – testów – nie zwalniają badacza z obowiązku ubiegania się o wydanie pozytywnej decyzji Komisji Bioetycznej w kwestiach naukowych.

Recenzent usprawiedliwia tutaj Autora dysertacji, że nie wystąpił On do Komisji Bioetycznej o zgodę na przeprowadzenie badań ponieważ Doktorant nie jest lekarzem i nie jest pracownikiem naukowym wyższej uczelni. Ponadto w rozdziale 12.7 – Aneks – Załącznik nr 2 strona 168, zrzęczniejsz byłoby zastąpić „Oświadczenie badanego” na „Deklarację świadomej zgody badanego na udział w badaniach”, co spełniałoby warunki przeprowadzania badań określonych w Zbiorze zasad i wytycznych, pt. „Dobre obyczaje w nauce”.

Usterki wykazane w pracy w niczym nie umniejszają wartości pracy i nie zmniejszają bardzo wysokiej oceny merytorycznej przedstawionej dysertacji.

Przeprowadzone badania stanowią wszechstronne opracowanie bardzo ważnego problemu. Zaletą pracy jest jej aktualność. Oceniana praca stanowi oryginalne i ważne osiągnięcie naukowe Doktoranta, nie budzi zastrzeżeń merytorycznych, a uwagi nasuwające się przy czytaniu pracy mają charakter dyskusyjny.

Reasumując: praca mgr Dariusza Czekana, pt. „Jakość życia i ryzyko zachowań zdrowotnych w populacji osób niedostosowanych społecznie” spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim w Ustawie. Recenzent ma zaszczyt zwrócić się do Rady Naukowej AWF w Poznaniu z wnioskiem o nadanie mgr Dariuszowi Czekanowi stopnia doktora nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauk o zdrowiu.

Kierownik

Zakładu Historii Medycyny i Etyki Lekarskiej
dr hab. n. med. Aleksandra Kładna